

POSTMODERN DÖNEMDE VENÜS'ÜN SANAT OBJESİ OLARAK KULLANIMI

USE OF VENUS AS AN ART OBJECT IN THE POSTMODERN ERA

ÖĞR. GÖR. **VİLDAN AÇAN**
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
GSTMF Grafik Tasarım Bölümü
vildana@ciu.edu.tr

DOÇ. DR. **ERDAL AYGENÇ**
Yakın Doğu Üniversitesi
GSTF Plastik Sanatlar Bölümü

Öz: Sanat tarihine göz attığımızda aşk ve güzellik tanrıçası Venüs'ün toplum sınırlarını zorlamak ve kadın çıplaklığını kabul ettirmek açısından önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Venüs ilk kez Antik dönemin konusu olarak ortaya çıkmış, sonrasında ise kadın çıplaklığı ile ilgili her türlü eşğin aşılmasında öncülük eden bir mitolojik karakter olarak sanat tarihinde varlığını sürdürmeye devam etmiştir. Postmodern dönemde Venüs yorumlamalarının tarihteki örneklerinden farklı olarak bazı sorgulamaları beraberinde getirdiği ve döneme uygun olarak sanatçının bireysel arayışına da katkıda bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışma kapsamında, üzerine yeni anlamlar yüklenmeye başlanan Venüs'ün sanat objesi olarak postmodern dönemde sanatçılar tarafından ele alınış biçimi irdenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Venüs, Çıplaklık, Güzellik, Cinsellik, Kadın, Postmodernizm.

Abstract: When looked at the history of art, it is observed that Venus the goddess of love and beauty, has an important role in pushing the boundaries of society, and imposing female nakedness. Venus first emerged as a subject during the period of Antiquity. Afterwards, she continued to exist in history of art as a leading mythological character by exceeding any kind of threshold regarding female nudity. In the postmodern era, it is observed that the Venus interpretations bring about some queries different from its historical illustrations and pursuant to the period contribute to the artist's individual search. In the scope of this study Venus, which was attributed different meanings to, was examined as an art object by the artists's approach in the postmodern era.

Keywords: Venus, Nudity, Beauty, Sexuality, Woman, Postmodernism.

1. Giriş

Eski Yunan şairi Hesiodos, aşk ve güzellik tanrıçası Afrodit'in denizin köpüklü dalgalarından doğduğunu anlatırken, şair Homeros ise onun Zeus ve Dione'den doğma olduğunu yazar (Erhat, 1996, s. 42). Aşkı ve cinselliği simgeleyen tanrıça hem tanrılar hem de insanlar arasındaki aşk ilişkilerinden sorumludur. Afrodit aşktan beslenen öykülerin başkahramanı olarak bunu kimi zaman eşlikçisi -ya da oğlu- olan aşk tanrısı Eros'un aracılığıyla gerçekleştirir (Demiralp, 2011, s. 99). Antik Yunan uygarlığı yerini Antik Roma uygarlığına bırakırken, efsanelere konu olan tüm tanrılar gibi aşk ve güzellik tanrıçası Afrodit de ismi değişmiş olarak Roma uygarlığında yerini alır. Bundan böyle Afrodit, artık Venüs olarak anılacaktır.

Sanat tarihine göz attığımızda, kadın çıplaklığı ile ilgili her türlü eşğin aşılmasında öncülük eden bir mitolojik karakter olarak Venüs'ün öncelikli yeri olduğu görülmektedir. Venüs imgesi, çıplaklığı kabul edilebilir kılmış ve ideal güzelliğin de simgesi olmuştur. Postmodern sürece geldiğimizde ise Venüs'ün tüm bu özelliklerinin yanı sıra bir sorgulama aracı olarak da sanatçılar tarafından ele alındığı görülmektedir.

2. Venüs'ün Doğuşu

Batı Sanatı tarihinde estetik obje olarak gerçek anlamda ilk kadın çıplak betimleme M.Ö. 4. yüzyılda Antik Yunan döneminde heykeltıraş Praksiteles tarafından yapılmıştır. Cinsel bir çekicilikle ele alınan ve sanat tarihinde önemli bir yere sahip olan bu heykel 'Knidos Afrodit'i' olarak bilinmektedir. Yunan uygarlığının bilinen bir diğer ünlü Venüs heykeli ise 'Milo Venüsü'dür. Her iki heykelin orijinali kaybolmuş bulunmakla birlikte Roma dönemi kopyaları günümüze kadar gelmiştir. M.S. 5. yüzyılda Roma İmparatorluğu'nun Hıristiyanlığı resmi din olarak kabul etmesi ile birlikte Antik dünya sona ermiş ve cinsellik, çıplaklık, Venüs gibi eski dünyaya ait kabul edilen tüm imgeler yasaklanmıştır (Caner, 2004, s. 80).

Bin yıl süren çıplaklık yasağının ardından 15. yüzyılda yeniden insan bedeninin keşfedilme süreci başlar. Rönesans'ta gerçek anlamda kadın çıplaklığını ortaya koyan ilk ressam Sandro Botticelli olmuştur. Sanatçı çıplak kadın betimlemesinde Venüs'ü seçmiş ve Medici ailesi için 'Venüs'ün Doğuşu' isimli tabloyu resmetmiştir (Turani, 2011, s. 369). Yine Rönesans dönemi sanatçılarından Giorgione, 'Uyuyan Venüs' isimli eserinde Venüs'ü dini motiflerden arındırarak, dünyevi bir ortamda uyuyan güzel bir genç kız olarak canlandırmıştır (Turani, 2011, s. 382). Bir başka Rönesans ressamı Tiziano Vecelli ise tıpkı ustası Giorgione gibi yatan kadın formunu kullandığı 'Urbino Venüsü' isimli eserinde Venüs'ü cinsel çekicilikle ele almıştır (Freedberg, 1989, s. 13-17).

Barok dönemine gelindiğinde bir başka önemli Venüs eserini Diego Rodriguez de Silva y Velazquez'in yaptığı görülmektedir. Velazquez, engizisyonun katı kurallarına karşın, İspanya'nın o güne kadar ki ilk çıplak resmini betimlemiştir (Eroğlu, 2007, s. 291). 'Aynadaki Venüs' ya da diğer adıyla 'Rokeby Venüsü' olarak bilinen bu eser aynı zamanda Velazquez'in günümüze kadar gelebilen tek çıplak kadın figürlü çalışmasıdır.

18. yüzyılın sonunda Venüs olarak isimlendirmeden de Venüs kompozisyonlarının yapılmaya başlandığını görülmektedir. İspanyol ressam Francisco Jose de Goya y Lucientes katı engizisyon kurallarına karşı 'Çıplak Maya' isimli eserini resmetmiş ve izleyiciyi çağının gerçek kadınına bakmaya zorlamıştır (Turani, 2011, s. 506). Goya'nın bu çalışmasından itibaren, benzer kompozisyon özellikleri taşıyan çıplak kadın betimlemeleri yapılagelmiştir.

19. yüzyılın ikinci yarısı itibari ile çıplaklık, mitolojiden esinlenmeye gerek kalmayacak şekilde kendini rahatça ifade edebileceği yeni ve özgür bir ortam bulmaya başlamıştır (Şenyapılı, 2002, s. 9). Dönemin ünlü Fransız ressamı Jean Auguste Dominique Ingres'nin en çok bilinen eserlerinden birisi olan 'Büyük Odalık' Urbino Venüs'ünden esinlenerek yapılmış bir Venüs yorumlaması olarak kabul edilmektedir (Dahlin, 2014, s. 31-32). Goya'nın 'Çıplak Maya'sı (Crow, 1994, s. 86) ve Tiziano'nun 'Urbino Venüsü'nden (Özgenç, 2008, s. 48) etkilenen Édouard Manet'nin 1863 yılında resmettiği 'Olympia' ise çıplaklık algısının değişimi açısından oldukça önemlidir. Genel bir çerçevede Modern Sanat'a bakıldığında, bu tablonun önemli bir dönüm noktası yarattığı gözlemlenmektedir. Ahlaki sorgulamaları da beraberinde getiren eserde, cinsellikle çıplaklığın iç içe geçtiği ve bir başkaldırı aracına dönüştüğünü söylemek mümkündür. O güne değin çıplak olarak tasvir edilen figürler ya çıplak olduklarının farkında değil ya da görülüyorlarmış gibi resmedilirken, Manet bu tablosunda çıplaklığının farkında ve bundan da rahatsızlık duymadığını açıkça gösteren bir kadını betimlemektedir. Tablonun sergilenmesi ile birlikte Manet, fahişeliğin reklamını yaptığı ve desteklediği eleştirisi ile karşılaşmıştır (Şenyapılı, 2002, s. 19). Önder Şenyapılı Paris'te bedenini satarak yaşayan kadınların Olympia diye anıldığını ifade ederek bu eleştirinin nedenini şu şekilde açıklar:

Manet geçmişteki sanatçılardan farklı davranmıştı. Kırdı Öğle Yemeği adını verdiği tablosunu Aphrodite ya da Venüs ile Kırdı Öğle Yemeği diye; Olympia adını verdiği tablosunu ise, Uzanmış Venüs (ya da Aphrodite) diye adlandırmış olsaydı, öylesine amansız olumsuz eleştirilerle karşılaşmazdı. O güne değin yapılmış cinsellik ağırlıklı tablolar, mitolojik olayların ve/ya da kahramanların adları verilerek meşruluk kazandırılmıştı. Oysa, şimdi, bir ressam çıkmış, güncel yaşamı görselleştiriyordu. Bu, bir anlamda, herkesin bildiği ama, söylemediği / anlatmadığı / görmezlikten geldiği gerçeğin açıklamasıydı. Yani, toplumsal bir giz açıklanmış oluyordu. İnsanları kızdıran buydu (2002, s. 22-23).

Giderek çıplaklıkla ilgili tabular birer birer yıkılırken, 20. yüzyılda süreç hızlanmış ve çıplaklık, cinsellik ile birlikte görsel sanatların her alanında kendine yer bulmuştur (Şenyapılı, 2002, s. 9). O güne değin çıplaklığı belirli kurallar çerçevesinde ve genellikle cinselliği geriplanda tutarak kullanan sanatçı, artık hazza odaklı çıplaklığı ön plana çıkarmaya başlamıştır. "Daha önceki dönemlerde cinsellik, ahlakın, aklın ve iktidarın yüceltilmesinin aracıyken, şimdi onların dışlanması ve sorgulanmasının aracı haline gelmiş durumda" diye Kahraman 20. yüzyılda ahlakın da sorgulanmaya başlandığının altını çizmektedir (2005, s. 10-11).

Yaşanan bu kırılma noktası ile birlikte, Venüs imgesinin Batı Sanatı'nın başlangıcından beri sanat objesi olarak ana varlık nedeninin ortadan kalktığını söylemek mümkündür. Buna

karşın Man Ray ve Salvador Dali gibi sürrealist sanatçıların cinsellik temelli Venüs yorumlarına da rastlanmaktadır.

3. Postmodern Çağın Venüs'ü

20. yüzyılın ikinci yarısı itibari ile venüs imgesinin farklı anlamlandırmalar taşımaya başladığı görülmektedir. Söz konusu eserler geçmişteki Venüs'lere göndermeler içerirken, beraberinde bazı sorgulamaları da getirmektedir. Bu dönemde artık Venüs sadece aşk, güzellik ve çıplaklığı temsil etmemekte, sanatçının bireysel sorgulamalarına da katkı sağlamaktadır.

Aşağıda kronolojik sırayla, postmodern dönemde üretilmiş ve sanat nesnesi Venüs olan bazı eserlerin incelemelerine yer verilmiştir:

Görsel 1. Niki de Saint Phalle, 1962, Milo Venüsü / Vénus de Milo. Loquaciousness. Erişim: 21.11.2015, <http://2.bp.blogspot.com/-cW9wllkvHM/ToOcn34ucNI/AAAAAAAAABf8/aHvLPdFrPYw/s1600/P9170286.JPG>

1962 yılında Fransız sanatçı Niki de Saint-Phalle New York'ta gerçekleştirdiği performans gösterisinde Napolyon ordusunun subayı olarak alçıdan yapılmış Milo Venüs'ü kopyasına kahverengi, kırmızı ve yeşil renk topları sıkıştırır (Görsel 1). Gavin'e (2014) göre bu performansı ile birlikte sanatçı Batı kültürünün kadınsı güzellik mitini de öldürmüştür. Soğuk savaşın yoğun olarak yaşandığı bir dönemde bu atışların politik bir yanı da bulunmaktadır. Sarah Wilson'a göre ise sanatçı Venüs'ü vurarak "tüm feminist öfke ve transatlantik kini ile eski Avrupa'nın değerlerini de öldürmüştür" olur (2000, s.158). Öte yandan aynı yıl Yves Klein sergisinde kendi mavi rengini kullandığı ve 'Mavi Venüs' olarak isimlendirdiği eserinde bir kez daha Venüs'ün güzelliğine vurgu yapmayı tercih eder (Görsel 2). Her iki eserin sanat nesnesi aynı olmakla birlikte, sanatçıların amaçları ve Venüs'ü ele alış biçimleri taban ta-

bana zittir. Klein, Milo Venüs'ünü yeniden yorumladığı çalışmasında geleneksel kabulden yararlanarak Venüs'ün güzelliğine göndermede bulunurken, Saint-Phalle yaratılmış bu geleneğe karşı çıkma adına Venüs'ü öldürmeyi uygun bulur.

Görsel 2. Yves Klein, 1962, Mavi Venüs / La Vénus d'Alexandrie, Vénus Bleue. Lora Schlesinger Gallery. Erişim: 21.11.2015, <http://www.loraschlesinger.com/klein.html>

Görsel 3. Marcel Duchamp, 1966, Veriler: 1-Şelale 2- Gaz Aydınlatma / Étant donné: 1° la chute d'eau, 2° le gaz d'éclairage. İzlekler. Erişim: 21.11.2015, <http://izlekler.com/wp-content/uploads/2015/01/Marcel-Duchamp.jpg>

Geleneğe tepki olarak ortaya konan bir başka önemli eser de -ismi Venüs olmamakla birlikte- Venüs'e ve Batı Sanatı'ndaki kadın imgelerine göndermeler içeren ve sanatçı Marcel Duchamp'a ait olan çalışmadır. Duchamp'ın üzerinde uzun yıllar (1946-66), gizlilikle uğraştığı 'Veriler: 1-Şelale 2-Gaz Aydınlatma' (Görsel 3) isimli son eseri üç boyutlu bir çalışma olup, Giorgione, Tiziano ve Manet'nin Venüslerine ve Courbet'nin 'Dünya'nın Kökeni' tablosuna göndermeler içermektedir (Dawn ve diğerleri, 1999, s. 202). Bir kapının aralığından dikizlenecek şekilde tasarlanmış çalışmada delikten bakan izleyici, doğada, cinsel organı görülecek şekilde yerde yatan, çıplak bir kadın bulur karşısında. Uzakta bir şelale görülmektedir. Manzara Giorgione ve Tiziano'nun geleneksel nü resimlerine benzer, ama nü, Manet'nin Olympia'sı ayarında Modern bir çıplaktır (Dawn ve diğerleri, 1999, s. 202). Modelin yüzünü göremeyiz, çalışmanın merkezinde 'Dünya'nın Kökeni' tablosunda olduğu gibi bir vajina bulunur. Duchamp'ın çıplak kadını, elinde tuttuğu gaz lambası ile tam anlamıyla pasif konumda olmadığını da gösterir. İzleyiciyi dikizlemeye zorlaması ve çıplak kadının -seyredilen obje olduğunun bilinciyle- kendisini dikizleyentere ışık tutması, sanatçının kadının seyirlik bir nesne olarak sunulmasına yönelik tepkisini ortaya koyduğunu düşündürmektedir.

Görsel 4. Michelangelo Pistoletto, 1967-74, Paçavralar Venüsü / Venere degli stracci. Montecristo Magazine. Erişim: 21.11.2015, http://montecristomagazine.com/wp-content/uploads/2013/03/6-1-Montecristo-Magazine-Spring-2012-ARTIFACTS_36-39_PAGE_2_IMAGE_0002.jpg

İtalyan sanatçı Michelangelo Pistoletto'nun 'Paçavralar Venüsü' (1967-74) isimli eserinde Venüs'ü bambaşka bir şekilde yeniden yorumladığı görülmektedir (Görsel 4). Bir 'Arte Povera / Yoksul Sanat' örneği olan bu çalışma, simgelere yüklenen anlamları sorgulaması bakımından dikkat çekicidir. Sırtı bize dönük olarak yerleştirilmiş olan Venüs'ün önünde dağ gibi bir çamaşır yığını durmaktadır. Binlerce yıldır aşk ve güzellik tanrıçası olarak bilinmesine karşın Venüs'ün bu şekildeki sunumu bize sıradan hayatın içindeki çamaşırcı kadınları hatırlatması bakımından ironiktir (Keats, 2013). Yüksek kültüre şiddetli muhalefet eden Arte Povera'nın önemli çalışmalarından biri olarak kabul edilen 'Paçavralar Venüsü'nde sanatçı Pistoletto'nun etkili bir simge seçtiği görülmektedir.

Bir başka etkileyici çalışma ise sanatçı Michel Journiac tarafından gerçekleştirilmiştir. Cinsiyet ve psikanalizci bakışa sahip homoseksüel ve katolik bir entellektüel olan sanatçı 1972 yılında gerçekleştirdiği 'Milo Venüsü'nün Otopsis'i' isimli enstalasyonunda Milo Venüsü'nü parçalara ayrılmış olarak masada yatar şekilde sergiler (Görsel 5). Sanatçı bu çalışmasında, kolları ve başı olmayan Venüs'ün otopside parçalara ayırarak, bir anlamda sakatlanışını bize sunmaktadır. Venüs'ün, kafa ve rahim bölgesi kefen misali beyaz kumaşlarla örtülmüşken, beyaz gövdesi açıkta bırakılmıştır. Wilson'a göre marazi Hristiyanlık böylece gövdeyi Antik dünyanın açık şehvetinden korumaktadır (2000, s. 158-159). Masanın önünde yer alan iki tabureden birinin üzerinde kafatası, diğerinde kesik el bulunması, katolik sanatçının enstalasyonunu, hücrelerinde tövbe eden azizin nekrofil hayaline dönüştürmektedir.

Görsel 5. Journiac, Michel, 1972, Milo Venüsü'nün Otopsis'i / Autopsie de la Vénus de Milo. Artnet. <http://www.artnet.com/artists/michel-journiac/autopsie-de-la-v%C3%A9nus-de-milo-9565QVSkfVq-lw7HM5BWIQ2>

Yine postmodern dönem sanatçılarından Yasumasa Morimura'nın 1988'de gerçekleştirdiği ve bir erkek olarak kendisini Olympia'ya dönüştürdüğü 'Portre (Futago)' da (Görsel 6) dikkat çeken eserler arasındadır. Morimura bu çalışması ile sanatçı ve model, özne ve nesne, orijinal ve taklit, güç ve güçsüzlük, arzu ve reddi, cinsel kimlik ve cinsel performans arasındaki ilişkileri sorgular (Wagner, 2004). Bazı eleştirmenler ise bu çalışmayı Morimura'nın Japon bir sanatçı olarak Asya sanatını işgal eden Batı kültürüne bir eleştirisi olarak değerlendirmektedir (Gorman, 2013, s. 13). Görünen o ki Olympia burada da tıpkı Manet'in çalışmasında olduğu gibi yeni sorgulamaları beraberinde getiren bir anahtar konumundadır.

Görsel 6. Yasumasa Morimura, 1988, Portre (Futago) / Portrait (Futago).

Art Blart. Erişim: 21.11.2015, <http://artblart.com/tag/yasumasa-morimura-portrait-futago/>

Feminist sanatçı Hannah Wilke de Venüs'e farklı bir açıdan göndermede bulunan sanatçılardan biri olmuştur. Eserlerinde kendini çıplak olarak kullanması nedeniyle, başta -tıpkı diğer feminist sanatçılar gibi- arzu nesnesi olmakla, teşhircilik ve narsisizmle suçlanan sanatçı son çalışması 'Intra-Venus / Venüs İçinde' (Görsel 7) (1992-93) ile bu bakış açısını değişime uğratmıştır (Özbay Aydoğan, 2006, s. 80).. Ölümünden önceki süreçte verdiği pozlarla kanserin bedeni üzerinde yarattığı tahribatı gözler önüne seren Wilke, kendisini aşk ve güzellik tanrıçası Venüs ile özdeşleştirmiştir. "Serginin adı, hastalığın, tıbbın nesnesi olmuş bedeni 'intravenous' (damardan) istilası ile güzellik ve aşk tanrıçası Venüs arasında bir kelime oyunudur" (Özbay Aydoğan, 2006, s. 83). Kendi bedenini kullanmanın narsisizm olmadığına inanan sanatçı, öldüğünde de yapıtının yaşamaya devam edeceğine ve bir kadın figürüne dönüşeceğine vurgu yapar (Özbay Aydoğan, 2006, s. 80). "Kadın çıplaklığı

erkekler tarafından resmedildiğinde belgelenirken, kadınlar bu ideolojiyi kendilerine ait bir biçimde yarattıklarında unutulurlar” diyen Wilke, erkeklerin ortaya koyduğu nü anlayışını sorgular (Wilke’den aktaran Özbay Aydoğın, 2006, s. 80). Sanatçı çıplak bedenini kullanarak sanat tarihindeki nü'lere de göndermede bulunur.

Görsel 7. Hannah Wilke, 1992-93, Intra-Venüs: 30 Ocak 1992 #1 / Intra-Venus: January 30, 1992 #1. Feral Feminisms. Erişim: 21.11.2015, http://feralfeminisms.com/wp-content/uploads/2013/10/Tembeck_RACAR-e1383073773294.jpg

Görsel 8. Rineke Dijkstra, 1992, Hilton Head Adası, Güney Karolina, ABD, 24 Haziran 1992 / Hilton Head Island, S.C., USA, June 24, 1992. Art Blart. Erişim: 21.11.2015, <http://artblart.com/tag/rineke-dijkstra-olivier/>

Hollandalı fotoğraf sanatçısı Rineke Dijkstra ise 1992 yılında Amerika'da bulunduğu sırada bir plajda 14 yaşında, sarışın ve turuncu bikinili bir kız çocuğunu fotoğraflamış ama sonrasında çektiği bu karenin Botticelli'nin 'Venüs'ün Doğuşu' tablosunu güçlü bir şekilde andırıldığını farketmiştir (Sheets, 2012) (Görsel 8). Bu hesaplanmamış tesadüfi görüntü sanatçıya ilham verir. Genç kızın vermeye çalıştığı pozunu Amerikan kültürünün mükemmel görünme çabasının bir yansıması olarak değerlendiren sanatçı fotoğrafın açtığı yolda ilerleyerek 1992-1998 yılları arasında farklı ülkelerin plajları da dahil olmak üzere pek çok plajda benzer ergen portreler çekmeye devam eder (Sheets, 2012). Toplamda 20 adet portreden oluşan "Plaj Portreleri" serisi, kültürel farklılıklar ve evrensel benzerlikleri yansıtmaları bakımından etkileyicidir.

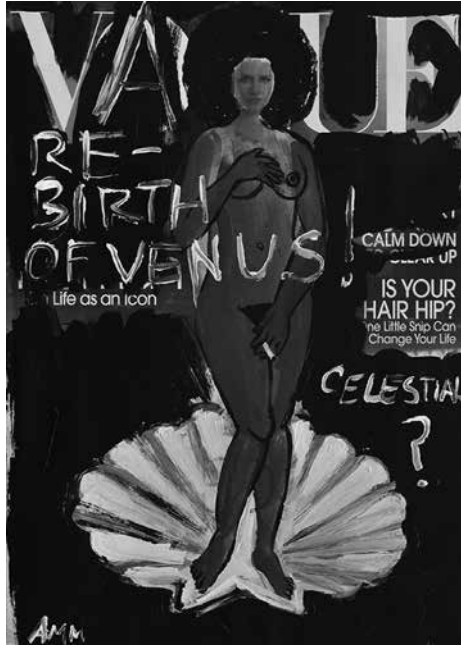

Görsel 9. Gardner, R. (2009). Oymak ve İstemek: Urbino Venüsü olarak kendi portresi / To Carve & To Crave: Self-Portrait as Venus of Urbino. Rheana Gardner. Erişim: 21.11.2015, http://rheanagardner.com/artwork/3043925_Self_Portrait_as_Venus_of_Urbino.html

Amerikalı sanatçı Rheana Gardner ise 2009 yılında gerçekleştirdiği 'To Carve & To Crave / Oymak ve İstemek' isimli projesinde, estetik ameliyatlara ve güzelleştirilen bedenlerle ilgili olarak Venüs imgesinden yararlanmıştır (Görsel 9). Gardner bu amaçla Botticelli, Tiziano, Velazques gibi sanatçıların ünlü Venüs tablolarına kendini Venüs olarak yerleştirir. Bedeni üzerine ise yazı katmanları ve ameliyat öncesi planlama çizimleri ile müdahale ederek "elde edilebilir" güzelliğe vurguda bulunur. "21. yüzyılda yüz gerdirmeye, burun estetiği, meme implantları, liposuction, kolajen enjeksiyonları ile vücut sonsuz değişken hale gelmiştir ve bu cerrahi değişiklikler artık Amerikan kültürünün kabul gören bir parçasıdır" (Gardner, 2009) diyen sanatçı, bu otoportre serisini kadın güzelliğinin değişen tanımları ve standartlarını araştırma amacı ile gerçekleştirdiğini ifade etmektedir.

Bir başka Amerikalı sanatçı Andrea Mary Marshall da Venüs imgesini çalışmalarında kullanan sanatçılar arasındadır. Genel olarak kimlik, kadın cinselliği, tüketim kültürü kavram-

larını sorgulayan ve moda ile ilgili çalışmalara imza atan sanatçı 2011 yılında 'Toksit Kadınlar' serisini gerçekleştirmiştir. Bu çalışma kapsamında 100 adet Vogue / Vague (Moda / Belirsiz) dergi kapağını yenileyen Marshall, ünlü kadınları ele almıştır (Kingsley, 2012). Botticelli'nin Venüs'ün Doğuşu tablosunu da 'Venüs'ün Yeniden Doğuş Sorunu' (Prickett, 2013) ismi ile yeniden yorumlayan sanatçı, Venüs'ü "Göksel varlık?", "Bir simge olarak hayat", "Sakin ol", "Saçlarınız moda için uygun mu? Küçük bir kesim hayatınızı değiştirebilir" başlıkları eşliğinde, kabataslak resimlenmiş olarak kabarkık siyah saçlı, esmer tenli ve elinde sigarası olan bir ikona dönüştürür (Görsel 10). Kadınlık üzerine toplumun görüşlerine meydan okuyan karakterleri tasvir eden sanatçı, bu proje ile toplumun ideal kadınının hayranlık uyandırma ve reddetme arasındaki ikilemini de ortaya koyması bakımından dikkat çekicidir (Kingsley, 2012).

Görsel 10. Andrea Mary Marshall, 2011, Toksik Kadınlar: Venüs'ün Yeniden Doğuş Sorunu / Toxic Woman: The Re-Birth of Venus Issue. The New Inquiry.
Erişim: 21.11.2015, <http://thenewinquiry.com/features/pray-for-chic/>

Andrea Mary Marshall 2013 yılında bu defa bir giyim markasıyla birlikte fetiş giyim ve performans içerikli fotoğraf ve videolarından oluşan Kink serisini gerçekleştirir. Bu seride kimlik, estetik ve idealleri sorgulayan sanatçı kendisini Milo Venüsü (Görsel 11) olarak yeniden yorumlarken, aynı zamanda kendini manken, usta, metres ve ilham perisi olarak çeşitli rollere de büründürmüştür (Duncan, 2013). Bu siyah beyaz fotoğraf çalışmasında, Marshall'ın düğmeleri iliklenmemiş pantolonuyla cinsel organı açıkta kalırken, üstünde de göğüs ucunu da açıkta bırakan pek çok küçük deliğin bulunduğu ıslak bir tişört bulunmaktadır. Sanatçının kolları Milo Venüs'ü göndermesine uygun olarak yoktur

Görsel 11. Andrea Mary Marshall, 2013, Milo Venüsü / Milo de Venus. Anthem Wares. Erişim: 21.11.2015, <https://anthemwares.com/andrea-mary-marshall/24-x32-self-portrait-as--26>

Görsel 12. Anna Utopia Giordano, 2012, Venüs: Venüs'ün Doğuşu (solda orjinal eser) / Venus: Botticelli-la-nascita-di-Venere. Anna Utopia Giordano. Erişim: 21.11.2015, <http://www.annautopiagiordano.it/venus-ita.html>

Aynı yıl İtalyan sanatçı Anna Utopia Giordano de 'Venüs' projesi ile tanrıçayı günümüzün güzellik anlayışına uygun olarak yeniden şekillendirmiştir (Görsel 12). Bunun için Botticelli, Tiziano, Velazques gibi ressamın tablolarından yararlanan sanatçı, Photoshop ile klasik Venüsleri rötuşlamış ve onları daha zayıf, daha ince bir hale getirmiştir. Ortaya çıkan yeni Venüsler ise bir tartışma başlatarak, böylesi görünen bedenler sağlıklı mı? Çoğu kadın için

bu bedenler mümkün mü? Bugünün anlayışında hangisi daha çekici görünmektir? gibi toplumun mevcut estetik standardı ve sanatçının ergen vücuduna yakın figürleri hakkında bir dizi soruyu da beraberinde getirmiştir (Starr, 2012). Çağa ayak uyduran klasik Venüslerin yeni bir sorgulamanın fitilini de böylece ateşlediği görülmektedir.

Görsel 13. Jonathan Thorpe, 2014, Heather'ın Rönesansı / The Renaissance of Heather.
Jonathan Thorpe. Erişim: 21.11.2015, <http://jthorpephoto.com/the-renaissance-of-heather/>

Sanatçı Hannah Wilke gibi fotoğraf sanatçısı Jonathan Thorpe da 2014 yılı başında kanser ve Venüs temalı bir projeye imza atmıştır. Sanatçı, kemoterapi gören arkadaşı Heather Byrd ile Botticelli'nin 'Venüs'ün Doğuşu' tablosunu hastane ortamına uygun olarak yeniden kurulumuştur. 'Heather'ın Rönesansı' olarak isimlendirilen çalışmada, soğuk hastane odasında etrafı hemşire ve doktorlarla çevrili olarak ayakta duran Venüs, fotoğrafın merkezinde çıplak ve kel olarak yer almaktadır (Görsel 13). Venüs'ün giysileri ve sarı peruğu ayaklarının dibinde durmakta, bir eliyle cinsel organı, diğer eliyle göğüslerini tutan Venüs'e hemşire hastane önlüğünü tutmaktadır. Ortamın soğuk atmosferine karşın Venüs tüm güzelliği ile etrafı aydınlatmaktadır. Bu projeye kemoterapi görenlere, güzelliğin süslü kıyafetler ya da makyajla bulunamayacağını ifade eden sanatçı, asıl gücün hiçbir şekilde pes etmeden azimle dayanmak olduğuna vurgu yapar (Hanssie, 2014).

4. Sonuç

Yazar John Berger'in 'Görme Biçimleri' isimli eserinde ifade ettiği gibi Batı sanatında erkek sanatçının kadını seyirlik bir nesne olarak izleyiciye çıplak sunması güçlü bir gelenektir

(Berger, 2009, s. 47-51). Postmodern dönemin başlarında Saint-Phalle, Duchamp, Jouniac gibi sanatçıların geleneğe ve her türlü köklü bakış açısına başkaldıran ya da sorgulayan Venüs çalışmalarına imza attığı görülmektedir. Radikal sayılabilecek bu çalışmaların sebebi dönemin şartları ile yakından ilintilidir. 1960'lı yıllar cinsiyet ayrımcılığı ve ırkçılığın sorgulandığı, kadın hareketlerinin başladığı yıllar olmuştur. 1970'lerde yaşanan cinsel devrim ile eşcinselliğin konuşulmaya başlanmasıyla oluşan özgürlük ortamı her türlü gelenek ve tabuların üzerine gidilmesini kolaylaştıran bir atmosfer yaratmıştır.

Geleneğe uygun olarak kadın çıplaklığından yararlanan erkek sanatçıların onaylandığı bir ortamda, Wilke gibi kendi çıplak bedenini kullanan feminist sanatçılar tüm eleştirilere rağmen erkek egemen anlayışa karşı eserler üretmeye devam etmiştir. Sanatçının son çalışmasında kanserli bedenini Venüs imgesi ile özdeşleştirmesi de bir anlamda ataerkil düşüncenin yarattığı 'ideal güzellik' anlayışına karşı bir tepki olarak yorumlanabilir. Tüm bu eleştirel eserlerin varlığına karşın postmodern dönemde genel yaklaşımın Venüs imgesinin -geleneğe uygun olarak- sanatçılar tarafından kendileri ya da modelleri aracılığı ile ideal güzelliği veya cinselliği temsil etmeye devam ettiği yönünde olduğu anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemede Antik Yunan heykeli 'Milo Venüsü' ve bir Rönesans eseri olan Botticelli'nin 'Venüs'ün Doğuşu' tablosunun postmodern dönemde sanatçılar tarafından sıklıkla yeniden yorumlandığı göze çarpmaktadır. Özellikle Milo Venüsü'ü göndermeleri erotizm içerirken, cinsellikten arındırılmış Venüs'ün Doğuşu kompozisyonları ise ideal güzelliğe vurgu yaptığı saptanmıştır.

Bir yandan reklam, televizyon ve moda sektörününün zayıflığı güzellik olarak sunması, diğer yandan estetik müdahalelerle elde edilebilir güzellik anlayışının gittikçe yaygınlaşması, Gardner ve Giordano gibi çağdaş sanatçıların Batı sanatının Venüslerini çağa uyarlama isteğini ve sorgulamalarını da beraberinde getirdiği anlaşılmaktadır. Ortaya çıkan eserler tartışmanın fitilini ateşlese de her iki sanatçının günümüzün ideal güzellik anlayışını eleştirmede, aksine çağdaş kadının beden gerçeğini gözler önüne sermeyi amaçladığının altını çizmek gerekir. Venüs'ün sanat tarihindeki güçlü konumu onu etkili bir sembol haline getirmektedir. İdeal güzelliği temsil eden Venüs'ün bu anlamda tercih edilmiş olması sebepsiz değildir ve gelecekte de beden sorgulamalarında sanat nesnesi olarak yer almaya sıkça devam edeceği öngörülmektedir.

Venüs imgesinin bir başka ele alınış biçimi de Pistoletto ve Morimura'nın çalışmalarında olduğu gibi zit kavramları ya da ikilemleri sorgulamayı hedeflemek olduğu görülmektedir. Böylece Venüs'ün temsil ettikleri ile karşısında yer alan kavram arasındaki uçurum vurguyu güçlendirirken, ironiyi de beraberinde getirmektedir.

Postmodern süreci yaşamaya devam eden günümüz sanatçısı bireysel arayışlarını sürdürürken, Venüs'ün de bu arayışlara katkı sunmaya devam edeceği anlaşılmaktadır. Özellikle çağın değişen "güzel kadın" algısı, çağdaş venüsler yaratımına da olanak sağlamaya devam edeceğini düşündürmektedir.

Kaynakça

- Berger, John. (2009). *Görme Biçimleri* (Y.Salman, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Caner, Emre. (2004). *Kutsal Fahışeden Bakire Meryem'e Toprak ve Kadın*. İstanbul: Su Yayınevi.
- Crow, Thomas. (1994). The Tensions of Enlightenment: Goya. S. Eisenman, T. Crow ve J. Goodman (Haz.). *Nineteenth Century Art: A Critical History*, s. 78-97. Londra: Thames and Hudson.
- Dahlin, Brittany. (2014). *Caroline Murat: Powerful Patron of Napoleonic France and Italy*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Brigham Young University, Provo.
- Dawn, A., Cox, N., Hopkins, D. (1999). *Marcel Duchamp*. Singapur: Thames and Hudson.
- Demiralp, Didem. (2011) Söylenceden Düşünbilime Kıbrıs'lı Afrodit- Hesiodos'tan Proklos'a Bir Aşk ve Güzellik Tanrıçasının Öyküsü. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), s.99.
- Duncan, Fiona. (2013) Feminism and Fetishism at Andrea Mary Marshall's 'Kink', *Bullett*, Erişim: 29.11.2014, <http://bulletmedia.com/article/feminism-and-fetishism-at-andrea-mary-marshalls-kink/>
- Erhat, Azra. (1996). *Mitoloji Sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eroğlu, Özkan. (2007). *Sanatın Tarihi*. İstanbul: Kolaj Kitaplığı.
- Freedberg, David. (1989). *The Power of Images: Studies in the History and Theory of Response*, Şikago: The University of Chicago Press
- Gardner, Rheana. (2009). To Carve & To Crave, Erişim: 21.11.2015, http://rheanagardner.com/section/350786_To_Carve_To_Crave.html
- Gavin, Francesca. (2014). Niki de Saint Phalle: lock 'n' load, *Dazed*, Erişim: 08.11.2014, <http://www.dazeddigital.com/artsandculture/article/20703/1/niki-de-saint-phalle-lock-n-load>
- Gorman, Caitlin. (2013). *Yasumasa Morimura: Appropriator of Images, Cultures, and Identities*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bowling Green State University, Ohio.
- Hanssie. (2014). Cancer Patient Recreates Botticelli's 'Birth of Venus', SLR Lounge, Erişim: 29.11.2014, <http://www.slrlounge.com/cancer-patient-recreates-botticellis-birth-venus-shot/>
- Kahraman, Hasan.Bülent. (2005). *Cinsellik, Görsellik, Pornografi*. İstanbul: Agora Kitaplığı
- Keats, Jonathon. (2013). Arte Povera? How An Ambitious Art Historian Simulated A Revoluti-

on, *Forbes*, Erişim: 10.11.2014 <http://www.forbes.com/sites/jonathonkeats/2013/02/01/arte-povera-how-an-ambitious-art-historian-simulated-a-revolution/>

Kingsley, Allie. (2012). Has Anyone Seen my September Issue?, *Treats!*, Erişim: 29.11.2014, <http://treatsmagazine.com/andrea-mary-marshall/>

Sheets, Hilarie M. (2012). A Photographer's Testament of Youth, *The New York Times*, Erişim: 30.11.2014, <http://www.nytimes.com/2012/03/18/arts/design/rineke-dijkstra-photographer-has-first-retrospective.html?pagewanted=all&r=0>

Starr, Benjamin. (2012). Classic Beauties Get A Shocking Photoshop Treatment, *Visual News*, Erişim: 18.11.2014, <http://www.visualnews.com/2012/02/08/classic-beauties-get-a-shocking-photoshop-treatment/>

Şenyapılı, Önder. (2002). *20. Yüzyılda Sanatta Erotizm: Fahişe Yüzyılın Sanatı*. İstanbul: Boyut Kitapları.

Prickett, Sarah Nicole. (2013). Pray for Chic, *The New Inquiry*, Erişim: 29.11.2014, <http://thenewinquiry.com/features/pray-for-chic/>

Turani, Adnan. (2011). *Dünya Sanatı Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi

Özbay A., Semiha M.. (2006). *Kadın Bedeni Kurguları ve Teslimiyet: 1970 Sonrası Batı Sanatında Bedenlerini Kullanan Kadın Sanatçılar*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Özgenç, Neslihan. (2008). *Yirminci Yüzyıl Batı Resim Sanatında Cinsellik ve Erotizm İmgesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.

Wagner, Barbara. (2004). Gender - Double Trouble and Transgression: Yasumasa Morimura's appropriation of a desirable body. *MP: An Online Feminist Journal*. Erişim: 30.11.2014, http://academinist.org/wp-content/uploads/2010/06/010112Wagner_Yasumasa.pdf

Wilson, Sarah. (2000). Monsieu Venus: Michel Journiac and Love. Caroline Arscott ve Katie Scott (Ed.). *Manifestations of Venus: Art, Gender and Sexuality*, s. 156-172. Manchester: Manchester University Press.